

บทที่ •

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ดังเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ประเทศไทยยังคงขาดแคลนแพทย์และบุคลากรฝ่ายการแพทย์และสาธารณสุขอยู่อีกเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาและสำรวจจำนวนแพทย์ในประเทศของกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ พบว่า จำนวนแพทย์ที่มีอยู่ ในปี ๒๕๒๐ รวมทั้งประเทศ จำนวน ๔,๗๘๖^๑ คน ซึ่งเฉลี่ยอัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรทั้งประเทศ ๑ : ๗,๕๐๐^๒ คน สำหรับในกรุงเทพมหานคร มีอัตราส่วนเฉลี่ยมากกว่าตามภาคต่าง ๆ กล่าวคือ ประมาณ ๑ : ๑,๒๖๐^๓ คน ในขณะที่อัตราส่วนเฉลี่ยในภูมิภาคยังน้อย โดยเฉพาะในภาคใต้มีอัตราส่วนเฉลี่ย ๑ : ๑๖,๐๐๐^๔ คน จำนวนแพทย์และอัตราส่วนเฉลี่ยดังที่กล่าวมาแล้วยังห่างไกลเป้าหมายที่กระทรวงสาธารณสุขตั้งไว้อยู่มาก ซึ่งตามเป้าหมายที่กระทรวงสาธารณสุขตั้งไว้จะให้แพทย์ ๑ คน ต่อประชากร ๔,๐๐๐ คน และในปี ๒๕๔๓ ทั่วทั้งประเทศจะต้องมีแพทย์จำนวน ๑๔,๘๗๔^๕ คน เพื่อให้การรักษาพยาบาลแก่ประชาชน ประชาชนจะได้มีสุขภาพดีทั่วหน้า ในปี ๒๕๔๓ ตามคำขวัญขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) กล่าวไว้ว่า

---

^๑ การประชุมอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ของชาติ ครั้งที่ ๔, "การศึกษาแพทย์เพื่อสุขภาพของทุกคนใน ๒๐ ปีข้างหน้า," ๒๔ ตุลาคม - ๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๒ ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ กรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ร.ส.พ., ๒๕๒๒), หน้า ๔๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

^๔ เรื่องเดียวกัน.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

"ประชาชนจะมีสุขภาพดีทั่วหน้าในปี ๒๕๔๓" "Health for all by the year 2000" ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข รัฐบาลจึงมีนโยบายผลิตบุคลากรฝ่ายการแพทย์และสาธารณสุขให้มากขึ้น ด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นต้นว่าปรับปรุงหลักสูตรแพทยศาสตร์เดิมจัดหลักสูตรโครงการอนามัยชุมชน โครงการส่งเสริมการศึกษาแพทย์สำหรับชนบท และด้วยวิธีการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ขึ้นในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค อย่างไรก็ตามจำนวนแพทย์ที่ผลิตจากคณะแพทยศาสตร์ต่าง ๆ ในประเทศยังมีจำนวนไม่เพียงพอ ประกอบกับจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งยังมีการสูญเสียแพทย์ไปด้วยเหตุอื่น ๆ อีก เช่น แพทย์ไทยเดินทางไปศึกษาฝึกอบรมในต่างประเทศ และตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีจำนวนแพทย์ทำงานอยู่เป็นจำนวนมาก ถึง ๑,๐๗๒ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓^๑ นอกจากนี้การสูญเสียแพทย์อันเกิดจากอุบัติเหตุ และการตายด้วยสาเหตุต่าง ๆ อีกจำนวนหนึ่ง การสูญเสียแพทย์นี้ทำให้รัฐบาลพยายามเพิ่มการผลิตแพทย์เพื่อให้ทันกับความต้องการ และด้วยเหตุผลดังกล่าว โครงการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จึงได้เริ่มขึ้น โดยความเห็นชอบของสภาคณะปฏิวัติ และในวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ขึ้น โดยมีปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน หลังจากนั้นจึงได้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการวางแผนรวมขึ้น เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ และต่อมาสภาการศึกษาแห่งชาติ จึงได้อนุมัติให้จัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ขึ้น เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔^๒

ตามโครงการและเป้าหมายของคณะกรรมการจัดตั้งฯ จะจัดให้ศูนย์มหาวิทยาลัยแห่งนี้ เป็นศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งจะประกอบด้วย โรงพยาบาลคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โรงเรียนแพทย์ ซึ่งรวมสำนักงานภาครักษาต่าง ๆ และ

^๑จรัส สุวรรณเวลา, "แพทย์ไทยในสหรัฐอเมริกา," แพทยศาสตร์

๑ (มกราคม ๒๕๑๔): ๔๔.

^๒"รายงานคณะอนุกรรมการวางแผนรวมการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์" (กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ม.ป.ป.), หน้า ๑.

ศูนย์ค้นคว้า โรงเรียนพยาบาล โรงเรียนทันตแพทย์ ฯลฯ ในขั้นแรกจะจัดสร้าง
โรงเรียนแพทย์ โรงเรียนพยาบาล และโรงเรียนพยาบาลก่อน^๑ และตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
คาดว่าโรงพยาบาลของคณะแพทยศาสตร์ จะสร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๒๐ เพื่อ
ใช้เป็นสถานที่ให้นักศึกษาแพทย์ได้ศึกษาจากคนไข้ และฝึกหัดให้การดูแลรักษาพยาบาล
ผู้ป่วย แต่การก่อสร้างมิได้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ทำให้นักศึกษาแพทย์ต้องไปใช้
โรงพยาบาลหาดใหญ่ และโรงพยาบาลสงขลา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลสังกัดกรมการแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข เป็นสถานที่เรียนฝึกอบรม ปฏิบัติงานแทน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและ
อุปสรรคในด้านการเรียนการสอนของนักศึกษาแพทย์ และอาจารย์แพทย์ผู้สอนเป็นอย่างมาก
ทั้งนี้เพราะโรงพยาบาลหาดใหญ่อยู่ห่างจากที่ตั้งของคณะแพทยศาสตร์ ประมาณ ๕ กิโลเมตร
และโรงพยาบาลสงขลาอยู่ห่างประมาณ ๒๖ กิโลเมตร ในขณะที่ตัวนักศึกษาและ
อาจารย์จำเป็นต้องมาใช้บริการห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ ซึ่งอยู่ภายในตึกคณะแพทยศาสตร์
บริเวณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อันเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ทางการแพทย์
ด้วยเหตุนี้ ทำให้นักศึกษาแพทย์ และอาจารย์ผู้สอน เกิดความไม่สะดวก อันเนื่องมาจาก
การเดินทางระหว่างห้องสมุด โรงพยาบาลหาดใหญ่ และโรงพยาบาลสงขลา ซึ่ง
ทำให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในด้านการเรียน การสอน และการใช้บริการห้องสมุด
นอกจากนี้ ในบางครั้งที่นักศึกษาแพทย์ต้องไปเรียนภาคปฏิบัติจากผู้ป่วยที่โรงพยาบาล
หาดใหญ่ และโรงพยาบาลสงขลา มีความจำเป็นต้องการใช้ห้องสมุดในเวลาที่สุดแลผู้ป่วย
หรือเวลาที่ว่างจากการดูแลผู้ป่วย แต่นักศึกษาแพทย์ไม่สามารถจะใช้ห้องสมุดได้ เนื่อง
จากไม่มีรถรับส่งนอกเหนือจากเวลาตามตารางรถออก เป็นเหตุให้นักศึกษาไม่สามารถ
ใช้ห้องสมุดได้ตามความต้องการ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของนักศึกษาแพทย์ในการใช้บริการ
ห้องสมุด นอกจากนี้ปัญหาของนักศึกษาแพทย์ในการใช้บริการห้องสมุดยังอาจเกิดขึ้นได้
เนื่องจากสาเหตุอื่น ๆ อีก ซึ่งได้แก่ บริการที่ห้องสมุดจัดให้ หนังสือ และวัสดุสิ่งพิมพ์
ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในห้องสมุด ตลอดจนบุคลากรห้องสมุดผู้ให้บริการ

^๑ เรื่องเดียวกัน.

ด้วยเหตุนี้ในฐานะที่ผู้วิจัย เป็นบรรณารักษ์ของห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์แห่งนี้ จึงได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ของห้องสมุด ในฐานะที่เป็นหน่วยงานบริการทางวิชาการที่จะช่วยเสริมสร้าง และพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุถึงเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ของนักศึกษาแพทย์ในการใช้บริการของห้องสมุด ตลอดจนความต้องการและข้อเสนอแนะของนักศึกษาที่มีต่องานบริการของห้องสมุด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและส่งเสริมงานบริการของห้องสมุดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑. เพื่อศึกษา และสำรวจบริการต่าง ๆ ของห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ๒. เพื่อสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาแพทย์
- ๓. เพื่อทราบความคิดเห็นและความต้องการของนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อบริการของห้องสมุด
- ๔. เพื่อนำผลที่ได้จากศึกษารวบรวมมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงงานห้องสมุด

สมมติฐานของการวิจัย

- ๑. นักศึกษาประสบปัญหาในการใช้บริการของห้องสมุด
- ๒. นักศึกษามีความต้องการใช้บริการมากกว่าที่ห้องสมุดจัดให้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาแพทย์ ปีการศึกษา ๒๕๒๔ จำนวน ๒๔๐ คน ซึ่งเป็นจำนวนเต็มของนักศึกษาแพทย์ทั้งหมดของชั้นปีที่ ๓-๖ ไม่รวมนักศึกษาแพทย์ปีที่ ๑-๒ ทั้งนี้เพราะนักศึกษาแพทย์ปีที่ ๑-๒ เป็นนักศึกษาที่เรียนเตรียมแพทย์ อยู่ในคณะวิทยาศาสตร์ และส่วนใหญ่ใช้บริการของหอสมุดกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาและค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

๒. สัมภาษณ์บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดผู้ให้บริการ

๓. สำรวจและสังเกตสภาพการให้บริการของห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์

๔. สร้างและทดสอบแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนักศึกษาแพทย์

ปีการศึกษา ๒๕๖๕ ชั้นปีที่ ๓-๖ จำนวน ๒๕๐ คน

๕. วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติ สถิติเชิงพรรณนา การหาค่าร้อยละ โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

๖. รายงานผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. จะได้ทราบสภาพปัญหาและอุปสรรคของการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

๒. จะได้ทราบความต้องการของนักศึกษาเกี่ยวกับการใช้บริการของห้องสมุด

๓. จะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริการของห้องสมุด ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพ

๔. ผลการวิจัยเรื่องนี้จะช่วยให้ผู้บริหารได้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการของห้องสมุด เพื่อสนองความต้องการของนักศึกษาแพทย์อย่างมีประสิทธิภาพ

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาแพทย์ ระดับปริญญาตรีทั้งชายและหญิงของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

บริการของห้องสมุด หมายถึง บริการที่ห้องสมุดจัดทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการของนักศึกษาในการค้นคว้าจากหนังสือ วัสดุการอ่านอื่น ๆ โสตทัศนวัสดุ ตลอดจนอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ห้องสมุด

โสตทัศนวัสดุ หมายถึง วัสดุที่ให้ความรู้สึก ความรู้ ความคิด ผ่านทางตา หู ซึ่งส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกละและความเข้าใจในการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ชัดเจนขึ้น และลึกซึ้งขึ้น เช่น แผ่นที่ แผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง ภาพนิ่ง ภาพโปรเจกแสง และภาพยนตร์ เป็นต้น

หนังสือและวัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ หมายถึง หนังสือทางการแพทย์ หนังสือทั่วไป หนังสืออ้างอิง หนังสือสารรอง วิทยานิพนธ์ วารสารทางการแพทย์ วารสารทั่วไป หนังสือพิมพ์ เอกสาร จุลสาร กฤตภาค และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

บริการสารสนเทศ หมายถึง บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า มีทั้งบริการภายในห้องสมุด บริการทางโทรศัพท์ และบริการทางไปรษณีย์ บริการนี้ช่วยแนะนำและช่วยเหลือผู้ใช้ห้องสมุดให้ได้รับคำตอบต่าง ๆ

ผู้บริหารงานห้องสมุด หมายถึง ผู้บริหารงานห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ชันได้แก่ คณบดี รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ซึ่งมีหน้าที่บังคับบัญชาสายงานห้องสมุดโดยตรง

ผู้ให้บริการในห้องสมุด หมายถึง บรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

ผู้ใช้บริการห้องสมุด หมายถึง นักศึกษาแพทย์ อาจารย์แพทย์ แพทย์ สังกัดโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และแพทย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลจังหวัด และโรงพยาบาลอำเภอ ใน ๑๔ จังหวัดภาคใต้ และข้าราชการในคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

ห้องสมุด ในที่นี้หมายถึง ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และเป็นห้องสมุดสังกัดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เท่านั้น ไม่รวมถึงห้องสมุดที่สังกัดหน่วยงานอื่น

พยาบาลประจำการ หมายถึง พยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลสงขลา ไม่รวมถึงอาจารย์พยาบาลที่สังกัดคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหาและความต้องการในบริการห้องสมุด ปรากฏว่า มีงานวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศหลายรายการด้วยกัน ดังจะได้นำมาเสนอต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวกับห้องสมุดเฉพาะทางการแพทย์ในประเทศไทย ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานในห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ การใช้ห้องสมุด และทรัพยากรห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ ตลอดจนการศึกษาความต้องการในบริการห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ เช่น วิลาวัลย์ วงศ์สุภา^๑ ได้ศึกษาการดำเนินงานทั่วไปของห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย ๔ แห่ง ได้แก่ หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์โรงพยาบาลรามธิบดี โดยรวมห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลไว้ด้วย เพราะห้องสมุดแห่งนี้มีความสัมพันธ์กับห้องสมุดโรงเรียนแพทย์โรงพยาบาลรามธิบดีในฐานะที่เป็นห้องสมุดร่วม ผลการวิจัยปรากฏว่า ห้องสมุดแพทย์ต่าง ๆ มีสภาพการดำเนินงานที่ดี แต่ยังประสบปัญหาบางประการคล้ายคลึงกัน กล่าวคือห้องสมุดมีสถานที่คับแคบ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบริการ นอกจากนี้ยังขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณอีกด้วย ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ควรจะได้รับ การสนับสนุนทางการเงินเป็นอย่างมาก ควรยกฐานะของบรรณารักษ์ให้เทียบเท่าอาจารย์และผู้บังคับบัญชาควรให้การสนับสนุนห้องสมุดมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

---

^๑วิลาวัลย์ วงศ์สุภา, "ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖).

สุภาพ นิลไพรัช^๑ ได้สำรวจการใช้ห้องสมุดแพทย์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยสอบถามจากนิสิตแพทย์ถึงความคิดเห็น และลักษณะการใช้ห้องสมุด ผลการวิจัย ปรากฏว่า นิสิตแพทย์ใช้ห้องสมุดเพื่อประกอบการศึกษาอย่างมาก ส่วนในด้านบริการ ของห้องสมุดนั้น นิสิตแพทย์มีความเห็นว่า ห้องสมุดควรจัดให้มีการสอนการใช้ห้องสมุด โดยอาจสอนเป็นวิชาหนึ่งหรือสอนควบคู่ไปกับวิชาอื่นก็ได้ นवलลออ ไชยมงคล^๒ ได้ ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุด เพื่องานเขียนและงานวิจัยทางการแพทย์ของคณาจารย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประเภทของ ทรัพยากรห้องสมุด ที่คณาจารย์ใช้ประกอบงานเขียน และงานวิจัยทางการแพทย์ ตลอดจน ปัญหาในการใช้ทรัพยากรเหล่านั้น ผลการวิจัยปรากฏว่า อาจารย์ใช้วารสารภาษา อังกฤษ วารสารภาษาไทย หนังสือทั่วไปทางการแพทย์ และหนังสืออ้างอิงภาษา อังกฤษ เพื่อการวิจัยในระดับปานกลาง ในด้านปัญหาการใช้ทรัพยากรนั้น ผู้ตอบแบบ สอบถามประสบปัญหาเกี่ยวกับหนังสือและวารสารที่ต้องการค้นหาไม่มีในห้องสมุดเป็น อันดับแรก ปัญหาที่ประสบรองลงมา ได้แก่ หนังสือในห้องสมุดไม่ทันสมัยเท่าที่ควร และมีจำนวนไม่พอเพียงกับความต้องการ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะว่าห้องสมุด ควรจัดหาหนังสือตำรา และวารสารทางการแพทย์ภาษาไทยเพิ่มขึ้น ควรจัดทำตรรกษณิ วารสารทางการแพทย์ภาษาไทยให้ครอบคลุมทุกบทความ ควรมีการติดต่อขอถ่ายเอกสาร จากห้องสมุดอื่น ๆ ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และควรจัดนิทรรศการหนังสือใหม่เป็นประจำด้วย

^๑สุภาพ นิลไพรัช, "การสำรวจการใช้ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ ปี พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๑๐" (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๑).

^๒นवलลออ ไชยมงคล, "การศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานเขียน และงานวิจัยทางการแพทย์ของคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒).

งานวิจัยที่ศึกษาความต้องการในบริการห้องสมุดของนักศึกษาแพทย์ มีของ
รัตน กระจ่างชัย^๑ เพียงเรื่องเดียวที่ศึกษาความต้องการ และปัญหาในการใช้บริการ
ห้องสมุดของนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลปรากฏว่า นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ ๑
มีความต้องการในบริการห้องสมุด และทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉลี่ยน้อยกว่านักศึกษา
แพทย์ชั้นปีที่ ๒-๖ บริการที่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ ๑ มีความต้องการใช้มากที่สุด ได้แก่
บริการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด บริการยืม-คืนหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และ
บริการโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ บริการที่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ ๒-๖ มีความต้องการ
ใช้มากที่สุด ได้แก่ บริการยืม-คืนหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ บริการโสตทัศนวัสดุและ
อุปกรณ์ บริการบรรณนิเวศทางกายภาพภาษาไทย และบริการแนะนำการใช้
บรรณนิเวศทางกายภาพต่างประเทศ คือ Index Medicus และวารสารสาระสังเขป
สำหรับวัสดุสิ่งพิมพ์และคู่มือช่วยค้นที่นักศึกษาแพทย์ทั้งสองกลุ่มมีความต้องการใช้มากที่สุด
ได้แก่ หนังสือทางการแพทย์ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย และบัตรรายการ สำหรับ
ปัญหาที่นักศึกษาแพทย์ทั้งสองกลุ่มประสบในการใช้บริการและทรัพยากรห้องสมุด คือ
หนังสือทางการแพทย์ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย ตลอดจนวารสารภาษาไทยไม่
เพียงพอกับความต้องการ

ผลงานวิจัยของรัตน กระจ่างชัยและนวลลออ ไชยมงคล สอดคล้องกันว่า
ผู้ใช้ห้องสมุดประสบปัญหาหนังสือในห้องสมุดมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ
นอกจากนี้ผลงานวิจัยของรัตน กระจ่างชัยยังพบว่า ห้องสมุดมีโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์
จำนวนน้อย นักศึกษาแพทย์ไม่ทราบวิธีใช้บรรณนิเวศทางกายภาพต่างประเทศ
ปัญหาที่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ ๒-๖ ประสบในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่ได้รับข้อมูลที่ต้องการ
จากการให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าของบรรณารักษ์อีกด้วย

---

^๑รัตน กระจ่างชัย, "ความต้องการในบริการห้องสมุดของนักศึกษาคณะ
แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาบรรณา-
รักษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕).

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดเฉพาะทางการแพทย์ในต่างประเทศ ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของห้องสมุดแพทย์ การดำเนินงานของแผนกบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าในห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในสหรัฐอเมริกา สภาพการใช้ห้องสมุดทางการแพทย์ของแพทย์ ความต้องการในการใช้บริการด้านต่าง ๆ และการใช้หนังสือและวารสารทางการแพทย์ เช่น เอส. ซี. คีร์ และ เอส. เค. อนานด์^๑ ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของห้องสมุดทางการแพทย์ โดยการสำรวจห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน ๑๑๔ แห่ง จาก ๖ ประเทศ ได้แก่ พม่า อินเดีย ศรีลังกา อินโดนีเซีย มองโกเลีย และประเทศไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ยังขาดแคลนวรรณกรรมทางการแพทย์ จึงทำให้มีการจำกัดจำนวนสิ่งพิมพ์ในการให้ยืม โดยกำหนดให้นักศึกษาแพทย์ยืมหนังสือได้ครั้งละไม่เกิน ๓ เล่ม และยังสามารถพบว่าห้องสมุดแพทย์บางแห่งกำหนดให้นักศึกษาแพทย์ยืมหนังสือได้ครั้งละเพียงหนึ่งเล่มเท่านั้น สำหรับบริการยืมระหว่างห้องสมุด ผู้วิจัยได้พบว่า มีห้องสมุดประมาณ ๔๐ % เท่านั้นที่จัดบริการดังกล่าว ส่วนบริการอื่น ๆ ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ได้จัดขึ้นบ้างแล้ว ได้แก่ บริการถ่ายเอกสาร และบริการรายชื่อหนังสือและสิ่งพิมพ์ใหม่ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ ควรจัดหาหนังสือตำราปกอ่อนที่มีราคาถูกนำมาให้นักศึกษาแพทย์ได้ยืมหรือเช่า สำหรับบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดนั้น ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ทางวิชาชีพเพื่อจะได้ปฏิบัติงานในห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

---

^๑S. C. Dhir and S. K. Anand, "Survey of Medical School Libraries in South-East Asia," UNESCO Bulletin for Libraries 26 (November - December 1972): 315-322.

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๗๔ ศิริ และอนานต์ ได้ทำการสำรวจห้องสมุด
โรงเรียนแพทย์ที่เคยได้สำรวจมาแล้วเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๔ อีกครั้งหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์
เพื่อศึกษาว่าห้องสมุดเหล่านั้นได้มีการปรับปรุงกิจการต่าง ๆ มากขึ้นเพียงใด การวิจัย
ครั้งนี้ได้ขยายขอบเขตให้กว้างขวางกว่าเดิม กล่าวคือ ได้ศึกษารวมถึงห้องสมุดในสาขา
วิชาที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ด้วย รวมทั้งสมุดที่ทำการสำรวจทั้งหมดครั้งนี้ ๒๖๗ แห่ง
ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ศิริ และอนานต์ พบว่า นักศึกษาเป็นผู้ที่ใช้ห้องสมุดมากที่สุด รอง
ลงมา ได้แก่ อาจารย์ และนักค้นคว้า เกี่ยวกับความถี่ในการเข้าใช้ห้องสมุด ผู้ใช้
ห้องสมุดส่วนใหญ่เข้าใช้ห้องสมุดทุกวัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อการค้นคว้าและยืมสิ่งพิมพ์
ในคานสภาพการดำเนินงานและการจัดเสนอบริการของห้องสมุด ผู้วิจัยได้พบว่า ห้องสมุด
แพทย์ต่าง ๆ ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นมามาก ดังจะเห็นได้ว่า ห้องสมุดได้จัดบริการ
สิ่งพิมพ์แบบชั้นเปิดมากขึ้น ตลอดจนให้บริการยืมสิ่งพิมพ์แก่นักศึกษาแพทย์อย่างกว้างขวาง
มีจำนวนห้องสมุดที่จัดบริการยืมระหว่างห้องสมุด เพื่อให้บริการรายชื่อนัดหนังสือและสิ่งพิมพ์
ใหม่ ๆ และบริการถ่ายเอกสารมีเพิ่มขึ้น สำหรับบริการที่จัดขึ้นใหม่ ได้แก่ บริการรวบรวม
บรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังปรากฏว่า ห้องสมุดต่าง ๆ มี
บรรณารักษ์วิชาชีพเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. ๑๙๖๔ จากจำนวน ๗๐ % เป็น ๘๗ % สำหรับ
ปัญหาของห้องสมุดทางการแพทย์ ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ
ไม่เพียงพอที่จะบอกรับวารสาร ซึ่งผลปรากฏว่า ห้องสมุดจำนวน ๒๒ % ไม่ได้บอกรับ
วารสารครบชนิด และวารสารสาระสังเขปเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด

ศิริ และอนานต์ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ
ควรจัดทำคานวารสารทางการแพทย์ที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นในแต่ละประเทศในภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อจุดประสงค์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และควรส่งเสริม
ให้บรรณารักษ์มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม เพื่อจะได้นำความรู้มาปรับปรุงกิจการและบริการ
ให้ดียิ่งขึ้น

---

*S. C. Dhir and S. K. Anand, "A Profile of Health
Sciences Libraries in Southeast Asia," Bulletin of the Medical
Library Association 66 (July 1978): 290-295.

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานแผนกบริการตอบคำถามและ
 ช่วยการค้นคว้า ลัวส์ แอนน์ โคลไลแอนนิ และโรเบิร์ต เอฟ เลวิส (Lois Ann
 Colaianni and Robert F. Lewis)^๑ ได้สำรวจการให้บริการตอบคำถามและ
 ช่วยการค้นคว้าของห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในสหรัฐอเมริกา จำนวน ๔๓ แห่ง
 ผลปรากฏว่าบริการที่แผนกบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าของห้องสมุดจัดขึ้น
 ได้แก่ บริการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง บริการติดต่อขอรับสารนิเทศจาก
 ศูนย์ข้อมูลเมดลาร์ส (MEDLARS-Medical Literature Analysis and
 Retrieval System) บริการถ่ายเอกสาร บริการแปลเอกสาร บริการนำชม
 ห้องสมุด และบริการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด สำหรับบริการบรรณานุกรมเฉพาะ
 เรื่องนั้นเป็นบริการที่จัดขึ้นในห้องสมุดแพทย์เกือบทุกแห่ง ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่คือ
 อาจารย์ ส่วนนักศึกษานั้นปรากฏว่า ใช้บริการนี้น้อยที่สุด นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า
 คู่มือช่วยค้นที่ห้องสมุดทางการแพทย์ทั่วไปจัดเตรียมไว้ให้บริการแก่ผู้ใช้ ได้แก่
 Index Medicus วารสารสาระสังเขป Excerpta Medica Biological
 Abstracts และ Chemical Abstracts เป็นต้น

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพการใช้ห้องสมุด และทรัพยากรห้องสมุดทาง
 การแพทย์ เจเน็ต ฟริดแลนเดอร์ (Janet Friedlander)^๒ ได้สำรวจการใช้

---

^๑Lois Ann Colaianni and Robert T. Lewis, "Reference Services in U.S. Medical School Libraries," Bulletin of the Medical Library Association 57 (July 1969): 272-274.

Janet Friedlander, "Physician Use of a Medical Library" (Doctoral Dissertation, Graduation School of Library Science, Case Western Reserve University, 1970)

ห้องสมุดทางการแพทย์ของแพทย์เฮส. โควาคส์ (H. Kovacs)^๑ ได้ศึกษาการใช้หนังสือและวารสารของนักศึกษาแพทย์ที่ห้องสมุดศูนย์ทางการแพทย์ควอนส์เตท (Downstate Medical Center Library) และ พี. สแตงล์ และ เอฟ. จี. คิลเกอร์ (P. Stangl and F.G. Kilgour)^๒ ได้ศึกษาการใช้หนังสือและวารสารทางการแพทย์ที่ห้องสมุดแพทย์เยล (Yale Medical Library) ผลการวิจัยมีทั้งที่สอดคล้องกัน และแตกต่างกัน คือ ผลงานวิจัยของเจเนท ฟริคแลมเคอร์ พบว่า ผู้ใช้ห้องสมุดเลือกใช้ทรัพยากรห้องสมุด โดยอาศัยจากประสบการณ์ในการใช้ของแต่ละคน เลือกเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่ตนทำอยู่ และเลือกใช้สิ่งพิมพ์ที่ใช้ได้ง่าย ความเคยชินในการใช้ห้องสมุดมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ทรัพยากรห้องสมุด ข้อมูลที่ผู้ใช้ค้นคว้ากันมากที่สุด คือ ข้อมูลเกี่ยวกับโรคเฉพาะทางของแต่ละสาขาวิชา ผู้ใช้ห้องสมุดใช้วารสารประกอบการค้นคว้าวิจัยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ โควาคส์ พบว่า นักศึกษาแพทย์ใช้วารสารทางวิชาการมากที่สุด ทั้งนี้เพราะนักศึกษาที่มาใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ทำการค้นคว้าวิจัยจึงต้องอาศัยสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาที่ทันสมัย ประกอบกับห้องสมุดศูนย์ทางการแพทย์ควอนส์เตทพบอกรับวารสารจำนวนมาก ดังนั้นการใช้วารสารของนักศึกษาจึงมีระดับสูง แต่ผลการวิจัยนี้ต่างจากผลการวิจัยของ พี. สแตงล์ ซึ่งพบว่า นักศึกษาแพทย์ใช้หนังสือทางการแพทย์มากที่สุด

* ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับความต้องการในบริการของผู้ใช้ห้องสมุด บาร์บารา บี. เดวิส (Barbara B. Davis)^๓ ได้ศึกษาความต้องการในบริการของผู้ใช้ห้องสมุด

---

^๑H. Kovacs, "Analysis of One Year Circulation at Downstate Medical Center Library," Bulletin of the Medical Library Association 54 (January 1966): 42-47.

^๒P. Stangl and F. G. Kilgour, "Analysis of Recorded Biomedical Book and Journal Use in Yale Medical Library," Bulletin of the Medical Library Association 55 (July 1967): 301-305.

^๓Barbara B. Davis, "Needs: The Key to Changing Library Services and Policies," Bulletin of the Medical Library Association 63 (April 1975): 195-198.

ที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เซาท์ คาโรไลนา (Medical University of South Carolina Library) ผลปรากฏว่า ผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้ห้องสมุดที่มาจาก คณะแพทยศาสตร์ รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้จากคณะพยาบาลศาสตร์ และผู้ใช้จากคณะ ทันตแพทยศาสตร์ ใช้ห้องสมุดน้อยที่สุด ในบรรดาผู้ใช้ทั้งหมดปรากฏว่า นักศึกษาแพทย์ มีจำนวนมากที่สุด จุดมุ่งหมายในการเข้าใช้ห้องสมุดของนักศึกษาแพทย์ คือ เพื่อหทวน บทเรียนและค้นคว้าประกอบการเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ สุภาพ นิลไพรัช^๑ พบว่า นักศึกษาแพทย์ใช้ห้องสมุดเพื่อประกอบการศึกษา สำหรับ ความต้องการในบริการ ปรากฏว่า ผู้ใช้ต้องการให้ห้องสมุดจัดบริการปฐมนิเทศการ ใช้ห้องสมุดให้แก่ผู้ใช้ทุกกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รัตนา กระแสชัย^๒ พบว่า บริการที่นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ ๑ มีความต้องการใช้มากที่สุด คือ บริการปฐมนิเทศ การใช้ห้องสมุด ส่วนกลุ่มอาจารย์มีความต้องการใช้บริการด้านสารนิเทศอย่างมาก โดยเฉพาะบริการสารนิเทศจาก เมดไลน์ และบริการ เอสดีไอไลน์ (SDILINE) นอกจากนี้อาจารย์ยังมีความเห็นว่าบริการถ่ายเอกสารและบริการไมโครฟิล์มของ วารสารทางการแพทย์ให้ประโยชน์ในการค้นคว้าวิจัยได้เช่นเดียวกับบริการสารนิเทศ อื่น ๆ ผู้ใช้ห้องสมุดยังได้เสนอแนะว่าบริการของห้องสมุดจะบรรลุวัตถุประสงค์ ถ้า บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใช้

ในด้านการศึกษาความต้องการในการใช้บริการด้านต่าง ๆ นอกจากงาน ของ เครวิส แล้ว ยังมีงานวิจัยของจอห์น เอ. เคอร์เนแกน และคนอื่น ๆ (John A. Kernaghan, et. al.)^๓ ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้บริการของ

---

^๑สุภาพ นิลไพรัช, "การสำรวจการใช้ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรง พยาบาลจุฬาลงกรณ์ ปี พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๑๐," หน้า ๔๔.

^๒รัตนา กระแสชัย, "ความต้องการในบริการห้องสมุดของนักศึกษาคณะ แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่."

^๓John A. Kernaghan, et. al., "The Influences of Traditional Services on Library Use," College and Research Libraries 40 (May 1979): 214-225.

ห้องสมุดกับความถี่ในการเข้าใช้ของนักศึกษาแพทย์ของห้องสมุดแพทย์ จำนวน ๔ แห่ง
ในสหรัฐอเมริกา ผลปรากฏว่า ความถี่ในการเข้าใช้ห้องสมุดของนักศึกษาแพทย์ ขึ้น
อยู่กับปริมาณและความทันสมัยของสิ่งพิมพ์ ประสิทธิภาพในการเรียกคืนหนังสือที่มีผู้ยืม
เกินกำหนด และจำนวนที่นั่งอ่านในห้องสมุด ส่วนปริมาณของวัสดุทัศนวัสดุ และสภาพ
แวดล้อมของห้องสมุดนั้นมีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยต่อการเข้าใช้ห้องสมุดของนักศึกษา